

**IZBORNA PLATFORMA
ZA OPĆE IZBORE U
BOSNI I HERCEGOVINI
2018. GODINE**

STABILNOST RAZVOJ INTEGRACIJE

Sarajevo, juli 2018. godine

P L A T F O R M A
STRANKE DEMOKRATSKE AKCIJE ZA
OPĆE IZBORE 2018. GODINE

U V O D

U protekle nepune tri decenije Bosna i Hercegovina je prošla kroz jedan od najdramatičnijih perioda svog sveukupnog milenijskog hoda. Oružanoj agresiji s ciljem okupacije, podjele i uništenja ove naše unikatne i drevne evropske države suprotstavile su se patriotske snage različitih političkih, etničkih, religijskih i drugih identiteta. Nesporna historijska činjenica da je upravo SDA okupila i organizirala sve te probosanske patriotske snage i bila odlučujući faktor i odbrane i obnove naše zemlje predstavlja iznimno dragocjen i trajan politički i historijski kapital, na koji smo veoma ponosni.

U svim sudbinski važnim događajima i procesima koji su se odvijali u krajnje teškim i složenim okolnostima od 1990. godine do danas, kao narodna stranka političkog centra jasne evropske orijentacije (oficijelna članica EPP grupacije) i kao najorganiziranija, najodgovornija i najjača politička stranka u modernoj Bosni i Hercegovini, SDA je našoj zemlji donijela rezultate vrijedne istinskog poštovanja.

Niti jedan konstruktivan, progresivan i uspješan korak moderne Bosne i Hercegovine na putu prema evroatlantskim integracijama nije učinjen bez ključnog doprinosa i snažnog liderskog pečata Stranke demokratske akcije.

Od svoga postanka do danas SDA kontinuirano dokazuje svoju sposobnost za vođenje pozitivnih procesa koji doprinose stabilnosti i razvoju cijele Bosne i Hercegovine, kao i spremnost da nudi najbolje i najzrelije odgovore na najteža pitanja te donosi rješenja prihvatljiva za sve narode i građane naše zemlje. Upravo stoga, SDA ima i pravo i obavezu da od svojih građana-birača zatraži najsnažniju podršku, koja će joj nakon izbora 2018. godine osigurati pobjednički izborni kapacitet i legitimitet te odlučujuću ulogu na svim nivoima vlasti.

Premda je i u svojim dosadašnjim programima i platformama Stranka demokratske akcije tematizirala i efektivirala sva pitanja od ključnog značaja za Bosnu i Hercegovinu, u okviru ove Platforme SDA reaktualiziraju se neki od već započetih težišnih projekata, ali i predstavljaju novi projektni sadržaji koji će biti u fokusu angažmana SDA, kako unutar stranačkih struktura, tako i unutar državnih institucija na svim nivoima vlasti, u čijem radu kadrovi SDA u mandatnom periodu 2018-2022 moraju imati odlučujuću ulogu.

DOSADAŠNJI REZULTATI - OSNOVA REALNOG OPTIMIZMA

Nakon postizanja naše najveće diplomatsko-političke pobjede i osiguranja međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine, pružanja herojskog otpora agresiji, stvaranja Armije R BiH koja je branila i oslobađala našu zemlju, svjetski moćnici su odlučili da u završnim operacijama rata zaustave trijumfalni oslobodilački pohod ARBiH te uspostave nepravedan mir, čije posljedice trpimo do danas. Želeći zaustaviti stradanja ljudi i vjerujući da je bolje pregovarati deset godina nego deset dana ratovati, mi smo u Dejtonu prihvatili i takav mir.

Obnavljali smo porušenu zemlju, radili na pomirenju, pokretali privredu koja je u ratu bila izgubila tržišta i korak sa ostatkom svijeta, brinuli o stotinama hiljada nezaposlenih, invalidiziranih, o porodicama koje su izgubile svoje hranitelje. Postupno i uporno smo, uz pomoć časnijeg dijela međunarodne zajednice, ispravljali dejtonske nepravde i anomalije. Ujedinili smo Oružane snage, graničnu službu, obavještajne agencije, ustanovili 60 institucija na državnom nivou.

Nosioi postratne obnove su bile vlade predvođene kadrovima SDA. Pored obnove, rekonstrukcije i razvoja države, trasiran je put BiH prema članstvu u EU i NATO.

Kratki su bili periodi u kojima SDA nije bila okosnica vlasti. Nažalost, upravo u tim periodima su počinjene neke strateške političke greške koje ni do danas nismo uspjeli popraviti – asimetrična rješenja u entitetskim domovima naroda, odbacivanje Aprilskog paketa izuzetno pozitivnih ustavnih promjena, odbacivanje kvalitetne reforme policije na nivou BiH, bespotrebno usvajanje Talinskog uvjeta zbog kojeg je aktivacija MAP-a zaustavljena već devetu godinu itd. Naši politički rivali iz patriotskog i pretežno bošnjačkog bloka su uvijek *'znali šta neće i šta ne žele'*, ali to nije bilo dovoljno za uspjeh jer *'nisu znali šta hoće i šta žele'* i kako u okviru realnog do toga doći.

O pogubnosti mandatnih perioda u kojima SDA nije bila vodeća snaga svjedoči i period od 2010. do 2014. godine, kada je BiH praktično bila blokirana, a već realizirane reforme počele stagnirati ili se urušavati. Nekoliko zakona je imalo izuzetno štetno djelovanje na rekonstrukciju i proces daljeg napretka države. Primjera radi, Zakonom o prebivalištu je paraliziran proces povratka izbjeglih i raseljenih lica u RS, a izmjenama Zakona o javnim nabavkama i Zakona o sprječavanju sukoba interesa je praktično onemogućena borba protiv korupcije i organiziranog kriminala. Radi ostanka na vlasti, SDP je pravio veoma štetne sporazume sa SNSD-om i HDZ-om, koji su po svojoj suštini antibosanski.

Na svu sreću, upravo je djelovanjem SDA, u tom periodu, onemogućena realizacija pojedinih, potencijalno veoma pogubnih, političkih poteza – nisu uspjeli ukinuti Glavni centar za brojanje glasova u CIK-u i omogućiti krađu i grube malverzacije unutar izbornog

procesa, a nisu uspjeli ni tužioce staviti pod političku kontrolu i praktično okončati autonomiju pravosudnog sistema Bosne i Hercegovine.

Naša je odgovornost da onemogućimo da bilo ko, u cilju dobijanja i očuvanja vlasti, pravi tako štetne kompromise po Bosnu i Hercegovinu.

Nije bilo nimalo lahko definirati Koordinacioni mehanizam za pregovore sa EU, reanimirati Reformu odbrane, inoviranu Strategiju međunarodnih odnosa - strateške mehanizme i dokumente koji su bili na čekanju skoro deceniju. Jednako teško i rizično je bilo pokrenuti i ključne reforme na državnom i entitetskom nivou poput Zakona o akcizama, Zakona o radu ili Zakona o PIO, posebno u ozračju krajnje nezdravog populističkog djelovanja politike i medija koji su otpor inertnog dijela društva dovodili do ivice pobune. U takvim okolnostima pozitivne pomake mogu osigurati samo oni koji znaju složiti interese politički suprotstavljenih strana tako da zbirni vektor postignutih kompromisa bude na strani koja generira progres i vuče Bosnu i Hercegovinu u pravom smjeru. Uz stalne krize, usporavanja, blokade i otpore, SDA kadrovi su sve to uspješno uradili od 2015. godine do danas.

U mandatu 2014-2018 Predsjedništvo BiH, Vijeće ministara, Vlada Federacije, kantonalne vlade, gradonačelnici i načelnici općina iz redova SDA, svako u svom domenu i na svom nivou, napravili su najveće poslijeratne pomake u skoro svim sferama društvenog i ekonomskog djelovanja, uz ogromne otpore i opstrukcije, održavajući na okupu nesložne i klimave koalicije, iz kojih su generirani stalni neodgovorni pokušaji rušenja vlada i zaustavljanja reformi. Braniti interese i dignitet države i nacije, suprotstavljati se pokušajima neprincipijelne paternalizacije koja je dolazila iz susjednih zemalja, a u isto vrijeme saradivati s njima i postizati rezultate - sve to zaista nije bilo lahko, ali je za nas, očigledno, i to bilo moguće.

Predizbornom platformom SDA iz 2014 pod nazivom «Ekonomski rast i zapošljavanje» fokus smo stavili na ekonomske teme i mjere sa ciljem povećanja broja zaposlenih, rasta BDP-a, rasta izvoza i smanjenja javne potrošnje. Upravo na bazi ove naše platforme izrađen je program pod nazivom «Reformaska agenda» koji je, uz asistenciju međunarodne zajednice, prihvaćen od strane svih lidera bosanskohercegovačkih stranaka iz pozicije, ali i iz opozicije.

Implementacija je tekla otežano, jer lideri i parlamentarci iz većine stranaka nisu poštovali preuzete obaveze potvrđene svojim potpisima. I pored svega toga, **preko dvije trećine Agende je implementirano:**

- postignuti su najbitniji pomaci i otklonjene blokade na putu integracija BiH u EU i NATO;
- usvojen je niz državnih strategija;
- usvojen je Zakon o akcizama;
- donesen je Zakon o radu sa svim granskim ugovorima;
- smanjene su obaveze za niskoakumulativne grane;
- usvojen je registar parafiskalnih nameta;
- amortiziran je udar na BH privrednike nastao krahom hrvatskog „Agrokora“ ;
- riješeni su višegodišnji problemi firmi poput „Aide“, „Dite“, „Konjuha“ itd;
- postignut je snažan rast namjenske industrije (za tržište i „za ne daj Bože«);
- usvojen je Zakon o PIO;
- usvojen je Zakon i niz mjera koje se odnose na boračke kategorije;
- uveden je moratorij na zapošljavanje i na rast plaća u javnom sektoru;
- usvojen je niz zakona iz finansijske i poreske oblasti;
- pojačan je nadzor nad radom banaka;
- enormno su povećani efekti rada Poreske uprave u Federaciji BiH itd.

Direktni rezultati u dijelu mandata (2015-2018) kada je u pitanju ekonomija su:

- povećanje broja zaposlenih za više od 48.000;
- smanjenje broja nezaposlenih za preko 50.000;
- rast BDP iznad 3% godišnje;
- rast industrijske proizvodnje godišnje cca 3,5%, a prerađivačke preko 6%;
- rast izvoza u 2017. godini za 17% u odnosu na 2016. godinu;
- rast pokrivenosti uvoza izvozom dostigao je nivo od skoro 66%;
- rast vanjskotrgovinske razmjene iznad 30 milijardi KM;
- porast broja turističkih noćenja u prosjeku preko 20% godišnje;
- porast ubranih indirektnih poreza u prosjeku 4,5% godišnje;
- porast ubranih direktnih poreza u Federaciji BiH u prosjeku 7% godišnje;
- smanjenje duga BiH za 750 miliona KM (BiH najmanje zadužena u Evropi);
- smanjenje javnog duga samo u Federaciji BiH za 662 miliona KM.

Pored navedenog, posebno treba naglasiti da je:

- Vijeće ministara Bosne i Hercegovine uspjelo realizirati sve predviđene mjere u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma i time ishoditi skidanje BiH sa „sive liste“ Moneyvala i FATF-a;

- usvajanjem Zakona o akcizama postalo operativno milijardu i 86 miliona eura za izgradnju autoputeva, 76 miliona eura eurogranta i 245 miliona eura WBIF-a;
- kroz IPA fondove osigurano 346 miliona eura do 2021. godine, nakon čega će slijediti redovne tranše od 120 do 150 miliona eura godišnje.

Nema nikakve sumnje da je duži i teži dio puta u postizanju nezavisnosti Bosne i Hercegovine, u odbrani zemlje, naroda i slobode, stabiliziranju mira i podrške procesu pomirenja, integrisanja Bosne i Hercegovine u moderne državne i sigurnosne asocijacije EU i NATO, puta reformi i obnove privrede - iza nas.

Došli smo do pozicije sa koje se jasno vidi ostatak puta i svi naši glavni ciljevi. U finalnoj fazi, koja nastupa nakon općih izbora 2018. godine, planiramo realizirati i te krunske ciljeve našeg političkog djelovanja.

Platforma SDA BiH 2018 je odista ambiciozan program rada za naredne 4 godine. Stoga tražimo povjerenje i snažnu podršku naših građana na predstojećim općim izborima i nudimo potpunu realizaciju ovog programa sa svim njegovim planiranim rezultatima najvećeg dometa i historijskog značaja za našu zemlju i sve naše građane i narode.

Do kraja 2022. godine Bosnu i Hercegovinu možemo potpuno približiti statusu:

- stabilne i sigurne evropske zemlje;
- članice NATO saveza i kredibilnog kandidata za prijem u Evropsku uniju;

i učiniti je:

- državom vladavine prava i efikasne borbe protiv kriminala i korupcije;
- državnom moderne, efikasne i racionalizirane administracije;
- zemljom kvalitetne saobraćajne i energetske infrastrukture;
- zemljom privrede koja garantira solidan standard života za svoje građane;
- zemljom pomirenih naroda i zadovoljnih ljudi;
- zemljom onih koji su je gradili i branili;
- zemljom onih koji se u njoj rađaju i stasavaju – mladića i djevojaka koji u BiH planiraju svoju sretnu budućnost.

Mi smo svjesni da su postavljeni ciljevi ambiciozni, ali smo potpuno uvjereni u realne izgleda i mogućnosti njihovog ostvarenja. Ono što se dugo vremena u našoj zemlji činilo nemogućim znali smo i umjeli učiniti mogućim.

Izgledalo je nemoguće da će se vojske koje su međusobno ratovale u Bosni i Hercegovini ikada ujediniti. Ujedinili smo ih i danas imamo OS BiH koje služe svom narodu i miru diljem svijeta kroz mirovne misije OUN. One su danas bolji dio državnih institucija BiH.

Po završetku agresije na BiH (1992-1995) naša sela su bila spaljena, gradovi porušeni, putevi i željeznice isprekidani ili potpuno uništeni. Sve smo to ponovo izgradili, obnovili, uljepšali i uvećali. I nastavljamo dalje da to činimo.

Nakon rata smo imali tek 5% predratne proizvodnje i 5% predratnog BDP. Prve postratne plaće su iznosile oko 100 KM, desetak godina kasnije prosjek je bio oko 500 KM, a danas je prosječna plaća (sa toplim obrokom) preko 1.000 KM. Dugi niz poslijeratnih godina traje naša borba za povratak na svoje mjesto na evropskom i svjetskom tržištu, koje je bilo izgubljeno tokom agresije na našu zemlju. I ta borba već uveliko daje svoje plodove.

Posebni iskoraci su napravljeni u mandatu 2014-2018, od kojih je najmarkantniji porast izvoza iz BiH od 17% u 2017. godini u odnosu na prethodnu - najveći porast izvoza u našem regionu. Naš realni sektor kroz budžete i fondove stabilno finansira sve – administraciju, školstvo, zdravstvo, vojsku, policiju, sudove, omogućuje redovnu isplatu penzija i invalidnina itd.

Treba naglasiti da samo za boračku populaciju privreda u Bosni i Hercegovini svakog radnog dana izdvoji preko 3,5 miliona KM. U Federaciji BiH je to 2,6 miliona KM dnevno. Ne postoji niti jedna zemlja u svijetu koja za svoje boračke kategorije izdvaja veći dio budžeta od BiH. I činimo to potpuno svjesno jer naša zemlja svoj opstanak i svoju slobodu i nezavisnost duguje svojim braniteljima.

Vlade predvođene kadrovima SDA posebnu važnost pridaju rastu broja novozaposlenih u realnom sektoru jer samo oni mogu dati novu snagu i kapacitet koji popravljaju životni standard čitave zajednice. Kada smo 2014. godine obećali 100.000 novih radnih mjesta u sljedećih deset godina (dakle, 10.000 novoupisanih godišnje), to je smatrano potpuno nerealnim predizbornim obećanjem.

Dokazali smo, međutim, da je to obećanje lidera SDA, Bakira Izetbegovića bilo više nego realno jer smo u protekle tri godine kreirali između 15.000 – 17.000 novih radnih mjesta godišnje (dakle, 50-70% više od obećanog).

Izgledalo je nerealno da ćemo postići dogovor o koordinacionom mehanizmu za pregovore sa EU, jer je prepirka o ovom pitanju trajala 8 godina. Ali, uspjeli smo i u tome, kao i u nizu drugih aktivnosti vezanih za evropski put BiH, te smo sada pred fazom sticanja kandidatskog statusa i početka pregovora sa EU.

Slično je bilo i sa dokumentima koji su nam bili potrebni za nastavak NATO integracijskog procesa koji je trpio skoro decenijski zastoj. I taj je zastoj sada iza nas. Predsjedništvo BiH je u vrlo složenim političkim okolnostima usvojilo potrebne dokumente, tako da se nalazimo pred aktivacijom prvog Nacionalnog godišnjeg plana sa NATO-om.

Uz Božiju pomoć i leadersku ulogu SDA, Bosnu i Hercegovinu smo doveli do predvorja dviju najjačih državnih i sigurnosnih asocijacija na svijetu. U godinama koje su pred nama slijedi naš ulazak u njih i punopravno članstvo.

KLJUČNI CILJEVI SDA BiH za period 2018-2022 su:

SDA, kao autentična politička stranka - koja na prostoru Bosne i Hercegovine pokreće procese, a ne koči ih, koja stvara uslove i postiže rezultate, koja provodi reforme, a ne zaustavlja ih, koja traži rješenja a ne izgovore - namjerava težište svoga djelovanja usmjeriti na ključna pitanja kao što su:

- **POLITIČKA STABILNOST SUVERENE I CJELOVITE DRŽAVE BOSNE I HERCEGOVINE KAO UVJET ZA ULAZAK U NATO I EU (DO 2026. GODINE)**
- **EKONOMSKA I FINANSIJSKA STABILNOST NAŠE ZEMLJE, SNAŽAN PRIVREDNI RAZVOJ I INTENZIVNO ZAPOŠLJAVANJE (znatno bolje plaće, penzije i životni standard građana, olakšice za poslodavce, cca 850.000 zaposlenih do kraja 2022. godine, odnosno 15.000 novouposlenih godišnje i 1 milion zaposlenih u BiH do 2026. godine);**
- **ZAUSTAVLJANJE TRENTA DEPOPULACIJE BiH KROZ EFIKASNE MJERE PRONATALITETNE POLITIKE I PROJEKTE PODRŠKE BIOLOŠKI I EKONOMSKI NAJPRODUKTIVNIJIM KATEGORIJAMA STANOVNIŠTVA U BiH;**
- **REFORMA USTAVA BiH I FEDERACIJE BiH (naš cilj je demokratska, pravna i socijalna država sa tri funkcionalna nivoa vlasti: državni, regionalni i lokalni);**
- **REFORMA SISTEMA ZDRAVSTVA, PRAVOSUĐA, OBRAZOVANJA I NAUKE;**
- **STABILAN SISTEM ISPLATE PENZIJA I PRAVEDAN SISTEM RASPODJELE SOCIJALNIH DAVANJA ZA NAJUGROŽENIJE KATEGORIJE DRUŠTVA (porodice šehida i poginulih boraca, RVI, demobilizirani branitelji, ČŽR...);**
- **PUNA ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA GRAĐANA TE ZAŠTITA DIGNITETA NAJZASLUŽNIJIM KATEGORIJA DRUŠTVA;**

- **MAKSIMALNA LIČNA I IMOVINSKA SIGURNOST GRAĐANA;**
- **BESKOMPROMISNA BORBA PROTIV SVIH OBLIKA ORGANIZIRANOG KRIMINALA I KORUPCIJE;**
- **ZAVRŠETAK STRATEŠKIH INFRASTRUKTURNIH I ENERGETSKIH PROJEKATA KAO UVJETA ENERGETSKE I EKONOMSKE STABILNOSTI I RAZVOJA ZEMLJE.**

Sve navedene ciljeve je moguće realizirati u ambijentu mira, stabilnosti, stalnih konsultacija, kompromisa i konsenzusa, uz neprekidan opći progres. Takav progres želimo slijediti u okviru više međusobno povezanih sfera našeg djelovanja, i to:

I. PODIZANJE DRŽAVOTVORNE SVIJESTI, NACIONALNOG PONOSA I SNAGE DRUŠTVENE ZAJEDNICE

Jačanje državotvorne svijesti:

Svjesna činjenice da postojeće stanje odnosa između naroda i građana dugoročno neće doprinijeti razvoju i napretku naše zemlje, SDA želi reafirmirati zdrav pristup u razmišljanju i ponašanju u okviru političke i društvene prakse u Bosni i Hercegovini. Umjesto međusobnog isključivanja treba graditi kulturu uključivanja, umjesto konfrontacija preferirati kooperaciju, a umjesto fragmentacije raditi na integraciji društva stvarajući povoljniji životni ambijent za sve narode i građane u Bosni i Hercegovini.

U takvom bi ambijentu predan rad na izgrađivanju i jačanju državotvorne svijesti u političkoj praksi naše zemlje mogao rezultirati iznimno pozitivnim promjenama u funkcioniranju državnih institucija. Osnova za optimizam na tom planu imamo napretek jer postoji obilje historijskih, političkih, kulturoloških, tradicijskih, moralnih i drugih vrijednosti koje Bosnu i Hercegovinu čine dragocjenom unikatnom državom, u kojoj već stoljećima skladno kohabitiraju one civilizacijske vrednote kojima EU i najvažnije međunarodne organizacije i institucije idejno i programski potpuno teže, preferirajući ih kao jedine perspektivne modele sadašnjeg i budućeg života modernoga čovjeka.

Državljeni Bosne i Hercegovine, bez obzira na njihovu etničku, vjersku, političku, regionalnu ili neku drugu vrstu identiteta, imaju mnoštvo razloga da se ponose svojom zemljom. Pritom, Bošnjaci ne trebaju sami preuzimati ni sva prava, a ni svu odgovornost, za budućnost i sudbinu Bosne i Hercegovine, niti se Srbi, Hrvati i ostali narodi, s druge strane, trebaju odricati svoje odgovornosti i svojih prava u odnosu na obavezu izgradnje perspektivne evropske budućnosti države Bosne i Hercegovine. Funkcionalno i zdravo balansiranje ovih prava i obaveza bit će ostvareno u situaciji u kojoj će svi narodi i građani, orijentirani isključivo kao zdrave probosanske političke snage, aktivno i konstruktivno

učestvovati u vođenju države, u radu njenih institucija i u stalnom razvijanju države i društva.

Svijest o pripadanju državi i o odgovornosti za državu, za njenu budućnost i za njenu sudbinu, mora biti prisutna i zastupljena u platformama i programima političkih partija, državnih struktura i institucija društva na svim stranama i u svim krajevima Bosne i Hercegovine. Samo u takvim uvjetima perspektiva jačanja BiH kao stabilne države i kao sigurnog i perspektivnog životnog okvira za sve njene narode i građane bit će potpuno izvjesna.

Svoje buduće ponašanje i djelovanje SDA će definirati i dimenzionirati naspram uvažavanja navedenih činjenica te stvarnog djelovanja i doprinosa svih političkih subjekata koji značajnije participiraju u političkom životu Bosne i Hercegovine. To znači da će osnov svake buduće saradnje SDA sa bilo kojim političkim subjektom u BiH biti potpuna neupitnost suvereniteta, teritorijalnog integriteta i međunarodnog subjektiviteta naše zemlje, opredijeljenost za EU/NATO integracije, temeljne evropske i civilizacijske vrijednosti te ustavnu ravnopravnost svih naroda i građana na svakom pedlju države BiH.

Borba za BiH nije samo borba za državu. To je i borba za ideju koja se ogleda u bogatstvu različitosti koje se međusobno susreću i obogaćuju. Boreći se za multietničku, multireligijsku i multikulturalnu BiH, bosanskohercegovački patrioti se bore da sačuvaju jednu od najvećih tradicionalnih evropskih vrijednosti – suživot ljudi različitih vjera, nacija, kultura, tradicija, običaja i svjetonazora.

Međutim, borba za BiH i dalje traje, ona predstavlja neprekidni proces i našu višegeneracijsku patriotsku i civilizacijsku misiju. Današnje vrijeme i okolnosti od nas zahtijevaju predanost, organizirano zalaganje za jačanje državotvorne svijesti i političku mudrost za vođenje naše zemlje. U tom smislu, kao ključna državovorna snaga u BiH, a u saradnji sa svim probosanskim snagama, SDA će:

- kontinuirano raditi na razvijanju svijesti o tome da se postojanje države ne podrazumijeva samo po sebi, da u svijetu postoje brojni ugnjetavani narodi bez svoje države, da je država BiH u Odbrambeno-oslobodilačkom ratu od 1992-1995. godine spašena od nestanka i da je njeno postojanje istinska blagodanost i naše najveće bogatstvo;
- neprekidno ukazivati na činjenicu da je država BiH okvir za slobodu i prava njenih građana u svakom pogledu (ljudska prava, nacionalni, etnički, vjerski, kulturni identitet...);
- kontinuirano promovirati činjenicu da je BiH sa svojim bogatstvom različitosti koje se međusobno susreću i obogaćuju dio ukupnog mozaika civilizacijskih vrijednosti koje se baštine na evropskom kontinentu;

- uporno, odlučno i u svim prilikama raditi na povezivanju ljudi iz svakog dijela BiH kroz privredu, kulturu, sport i politiku njegovati odnos uzajamnog uvažavanja, čime se potvrđuje i dokazuje da je BiH veoma poželjna kao multinacionalna i multikulturalna zajednica;
- jačati patriotsku svijest kroz aktivno djelovanje na promociji bosanskohercegovačkog “proizvoda” u svim sferama života i rada (privreda, nauka, kultura, sport...);
- jačati patriotsku svijest kroz aktivan rad na razvoju bosanskohercegovačkog sporta, s posebnom pažnjom podržavati državni reprezentativni sport, koji je jedan od veoma prepoznatljivih i kod patriota na posebno emotivan način prihvaćenih simbola bosanskohercegovačke državnosti;
- jačati patriotsku svijest kroz podsjećanje na bosanskohercegovačko srednjevjekovlje, najznačajnije bosanske srednjevjekovne vladare, srednjevjekovne utvrđene gradove u kojima se čuvala bosanska kruna.

U cilju afirmiranja potpuno autentičnog subjektiviteta i kontinuiteta državnosti Bosne i Hercegovine, SDA će inicirati i voditi proces obnove svih značajnih srednjevjekovnih utvrđenja, mostova, sakralnih objekata i drugih značajnih ostataka materijalnih i kulturnih vrijednosti srednjevjekovnog bosanskog kraljevstva, kao i znamenitih historijskih, kulturnih, infrastrukturnih i vjerskih objekata iz osmanskog perioda čiji ostaci se nalaze na teritoriji Bosne i Hercegovine.

- podsjećati na antifašističku borbu i obnovu državnosti BiH u Drugom svjetskom ratu (1941-1945), podsjećati na herojsku antifašističku odbrambeno-oslobodilačku borbu Armije R BiH (1992-1995) i njen humani karakter te civilizirano i ponosno obilježavati najveće pobjede Armije;
- ukazivati na činjenicu da se patrioti ne smiju umoriti i obeshrabriti, podsjećati da BiH svakodnevno jača, da je nadživjela i velika carstva i monarhije i ideologije pa će nesporno nadživjeti i sve aktuelne izazove i poteškoće...;
- podsjećati na nužnost promocije istine o posljednjoj agresiji na Bosnu i Hercegovinu. Koliko god drugi bili glasni u svojim neistinama, patrioti moraju biti još glasniji i odlučniji u iznošenju istine o karakteru rata u BiH;
- podsjećati na mudre i čovječne poruke prvog predsjednika Predsjedništva Republike BiH i osnivača Stranke demokratske akcije rahmetli Alije Izetbegovića u kontekstu nespornog opstanka države BiH i njene neupitne evropske budućnosti;
- zbog općeprihutnih negativnih efekata višedecenijskog gušenja nacionalne svijesti Bošnjaka, potrebno je neprestano raditi na pojašnjavanju historije Bosne i Hercegovine i Bošnjaka kao najbrojnijeg konstitutivnog naroda i najsnažnijeg garanta sigurnosti naše zemlje;
- kontinuirano raditi na izgradnji i jačanju našeg nacionalnog ponosa i dostojanstva jer mi smo slobodarski, pobjednički, napredni, moderni, evropski narod;

- sistemski reafirmirati i stalno ukazivati na slavne bosanskohercegovačke velikane i važne historijske ličnosti iz svih naroda i to bez mitomanije, koja nikada nije bila svojstvena našem čovjeku-patrioti.

II. USTAVNA REFORMA, VLADAVINA PRAVA I BORBA PROTIV KRIMINALA I KORUPCIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Jačanje države Bosne i Hercegovine naš je primarni i trajni cilj, a izgradnja funkcionalnije i jednostavnije državne organizacije predstavlja put do njegovog ostvarenja. Iskustvo i praksa cjelokupnog postdejtonskog perioda u našoj zemlji pokazuju da se funkcionalnost Bosne i Hercegovine ne može postići bez pune funkcionalnosti njenih ključnih institucija, koja je postojećim ustavnim rješenjima očigledno dovedena u pitanje.

Isto tako, ekonomski razvoj, efikasnost i funkcionalnost države bili daleko izgledniji i efikasniji ukoliko se postojeći glomazni, skupi, nefunkcionalni i nedovršeni sistem zamijeni jednostavnijim, funkcionalnijim i racionalnijim sistemom državne organizacije.

SDA vidi Bosnu i Hercegovinu kao modernu evropsku demokratsku pravnu i socijalnu državu sa tri nivoa vlasti – državnim, regionalnim i lokalnim – i neće podržati niti dozvoliti bilo kakve nove teritorijalne podjele na etničkim principima.

Podržat ćemo samo one reforme Ustava (i druge reforme) koje su u interesu svih građana BiH i koje na svakom pedlju njene teritorije osiguravaju punu ravnopravnost i naroda i građana sa svim elementima zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda u skladu sa Evropskom konvencijom koja ih propisuje i garantira.

Našu podršku imat će samo ona reformska rješenja koja vode jačanju nadležnosti države BiH i njenih institucija, uklanjanju blokada iz sistema odlučivanja, funkcionalnom pojednostavljenju strukture vlasti i osiguranju najviših demokratskih standarda modernoga svijeta.

SDA smatra da su mehanizmi konsultacija i postizanje prihvatljivih kompromisa ključni u iznalaženju općeprihvatljivog teksta novog Ustava Bosne i Hercegovine i Ustava Federacije BiH, koji mogu značiti početak nove etape stabilnosti, razvoja i višeg nivoa kvaliteta života u Bosni i Hercegovini.

Kroz ustavne promjene Bosnu i Hercegovinu je neophodno teritorijalno reorganizirati po modelu evropskih multietničkih ekonomskih regija, baziranih na historijskim, geografskim i saobraćajnim kriterijima, u skladu sa ranijim planovima SDA. Dok se ova reorganizacija ne prihvati, položaj Bošnjaka i Hrvata u RS treba podržati posebnim programima koji se oslanjaju na budžet federacije BiH.

SDA će posvetiti punu pažnju implementaciji svih presuda Suda za ljudska prava pri Vijeću Evrope kako bi se osigurala potpuna ravnopravnost građana u izbornom procesu na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. Naš stav je da svaki građanin ove zemlje, na svakoj stopi njene teritorije, mora imati pravo da bira i da bude biran.

S ciljem jačanja vladavine zakona i pravne sigurnosti, te efikasnije borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala neophodno je sistemski zaštititi institucije za provođenje zakona od političkog i svakog drugog nezakonitog utjecaja. Od presudne je važnosti efikasno procesuirati slučajeve korupcije i organizovanog kriminala i ustanoviti sistem vrjednovanja i odgovornosti tužilaca za posao koji obavljaju. SDA će zatražiti i usvajanje strategije i akcionih planova za oduzimanje nelegalno stečene imovine, uz kadrovsko i finansijsko jačanje Agencije za upravljanje oduzetom imovinom na nivoima entiteta. Takođe smo čvrsti opredijeljeni da osiguramo potpuno kadrovsko, finansijsko i tehničko kapacitiranje poreznih uprava na nivou entiteta.

III. RAZVOJ EKONOMIJE, INFRASTRUKTURE I OPĆI DRUŠTVENI PROGRES

Bosna i Hercegovina je relativno mala zemlja, sa malom ekonomijom, i bez stavljanja u funkciju svih raspoloživih prirodnih, intelektualnih i privrednih resursa, te bez efikasne državne uprave ne možemo očekivati njen ubrzaniji razvoj.

Ekonomski razvoj zemlje predstavlja osnov sveukupnog napretka i društvenog progressa i on se neće moći ostvariti izvan utjecaja svih ostalih sfera života, posebno bez pozitivnog institucionalnog doprinosa države.

Održiv ekonomski razvoj uvijek će biti izravno oslonjen na stabilnu sigurnost – kako u odnosu na unutrašnje, tako i u odnosu na vanjske sigurnosne prijetnje, rizike i izazove.

Ekonomija Bosne i Hercegovine mora biti povezana sa privredom i privrednicima, s jedne, strukturama vlasti, s druge, i institucijama nauke i visokog obrazovanja, s treće strane. Tzv. TRIPLE HELIX model mora biti temelj novog načina komuniciranja unutar institucija – proces donošenja značajnih odluka, usvajanja strategija i politika unutar državnih struktura, kao i proces općeg ekonomskog i tehnološkog razvoja moraju u znatno većoj mjeri izravno koristiti potencijale i rezultate rada naučne zajednice. Rezultat ovakvog odnosa će biti zajednica bazirana na znanju, unutar koje će i institucije obrazovanja i nauke imati značajniju i konkretniju podršku i pomoć od državnih struktura i poslovne zajednice.

U situaciji sve naglašenijeg naučnog i tehnološkog razvoja potrebno je stvoriti bolji društveni i poslovni ambijent u našoj zemlji, a **to ćemo učiniti kroz sljedeće mjere:**

a) Poboljšanje poslovnog okruženja

- glomazno regulatorno i administrativno poslovanje zamjeniti jednošalterskim sistemom;
- izvršiti reformu zemljišne administracije – (spajanje katastra i zemljišnih knjiga);
- formiranjem timova za borbu protiv korupcije na svim nivoima vlasti, uz postojeće zakonske instrumente i mehanizme, povesti najodlučniju borbu protiv ove društvene pošasti;
- digitalizirati i informatizirati sve upravne procese u organima uprave i javnim servisima te ih putem interneta učiniti dostupnim zainteresovanim građanima;
- značajno smanjiti administraciju te je po kvalitetu i kvantitetu voditi ka evropskim standardima u odnosu na broj stanovnika;
- ubrzati uvođenje elektronske vlade i IT administracije na svim nivoima vlasti, skraćujući birokratski složene i vremenski dugotrajne procedure. Tehnološkim i organizacijskim osavremenjivanjem postići jednostavnost i kratkoću postupka u ostvarivanju ličnih potreba građana i registrovanja biznisa;
- izoštriti do maksimuma finansijsku disciplinu na svim nivoima;
- poboljšati sistem javnih nabavki;
- izvršiti reformu porezne politike, oporezovati luksuz, diferencirati PDV, promijeniti politiku poreza na dobit kako u smislu procenata i reinvestiranja, tako i raspodjele između različitih nivoa vlasti;
- restrukturisati neefikasne državne kompanije koje proizvode gubitke;
- intenzivirati aktivnosti na izgradnji inkubatora, tehnoloških parkova, industrijskih zona, te svaku slobodnu zemljišnu površinu perspektivnu za privrednu djelatnost staviti u funkciju. Usvojiti propise koji će regulirati ove aktivnosti;
- neporezna davanja ukinuti, osim u izuzecima (Civilna zaštita, vatrogastvo i sl.).

b) Podrška poduzetništvu, poljoprivredi i izvoznima

- formirati fond za razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća (zbog privlačenja i usmjeravanja sredstava IPA i sl. fondova);
- dati punu podršku poslovnim subjektima u BiH koji izvoze ili imaju perspektivu izvoza roba i usluga;
- propisati posebne zakonske olakšice za poslodavce koji uposle mlade ljude i nezaposlene demobilizirane branitelje BiH;
- snažno pomoći bosanskohercegovačkim preduzećima da konačno vrate u posjed svu svoju imovinu koja se nalazi izvan naše zemlje (odlučno spriječiti susjednu Hrvatsku u namjerama otuđenja ove imovine kroz usvajanje zakona koji krše sve međunarodne norme i uzuse);

- podstaknuti formiranje novih poljoprivrednih zadruga i privrednih društava koji razvijaju kooperativne odnose s ciljem razvoja poljoprivrednih gazdinstava;
- zaštititi domaću proizvodnju - pojačati kontrolu uvoza, promijeniti carinsku politiku u pravcu bolje zaštite domaće proizvodnje;
- u kontekstu jačanja ekonomskog patriotizma utvrditi obavezu otkupa naših domaćih proizvoda za domaću prerađivačku industriju, ali i za naše robne rezerve;
- sve javne i državne subjekte propisima orijentirati na potrošnju domaćih proizvoda (javne kuhinje, škole, internate, vojsku, sve nivoe vlasti, velike državne kompanije-potrošače industrijskih proizvoda i dr.);
- osloboditi plaćanja PDV-a proizvode i usluge u poljoprivredi;
- osloboditi izvoznike plaćanja PDV-a na uvoz sirovina i repro-materijala;
- potaknuti sistemsko uspostavljanje posebnog odjela-trgovinskog savjetnika u DKP-ima u najznačajnijim zemljama i dr;
- planski, sistematično i neprekidno provoditi mjere za privlačenje domaćih i stranih ulaganja s ciljem otvaranja novih radnih mjesta, naročito izvozno orijentisanih proizvodnih subjekata koji se bave proizvodnjom proizvoda visokog tehnološkog sadržaja;
- uspostaviti povoljne kreditne linije ili beskamratne zajmove za pokretanje novih ili proširenje postojećih biznisa i otvaranje radnih mjesta;
- formirati lokalna partnerska vijeća za zapošljavanje koja će činiti predstavnici općina, poslodavaca, obrazovnih ustanova, javnih službi za zapošljavanje i nevladinih organizacija radi provođenja lokalnih razvojnih politika zapošljavanja;
- izvršiti dodatna poreska rasterećenja i osigurati nove poticaje privredi;
- smanjiti ili ukinuti parafiskalne namete;
- zakonski osigurati punu ravnopravnost stranih investitora sa domaćim;
- ponuditi stimulatívne porezne stope za sve investicije koje su determinantne za razvoj Bosne i Hercegovine.

c) Prostorno planiranje

Prostorno planiranje smatramo strateškim interesom i osnovom za sveukupni razvoj općine, regije i države. Kvalitetni prostorni planovi definiraju pravila za sve učesnike u procesu izgradnje, stranih ulaganja, zaštite okoline, izgradnje infrastrukture, naseljavanja i raseljavanja stanovništva, zapošljavanja, zaštite voda, poljoprivrednog i šumskog zemljišta.

Prostorno planiranje je pretpostavka za očuvanje prirodnih resursa i njihovo korištenje za dobrobit države i građana, te stoga **usvajanje Prostornog plana FBiH smatramo nultim prioritetom.**

d) Prirodni resursi

Da bi se iskorištavanje i eksploatacija prirodnih resursa provodili u skladu sa principima održivog razvoja, na javan i transparentan način, zalagat ćemo se za:

- uspostavu katastra/evidencije prirodnih resursa na području BiH;
- hitno donošenje Zakona o koncesijama koji će omogućiti efikasnije i transparentnije korištenje prirodnih resursa i ubiranje značajnih sredstava;
- donošenje zakona o javnim dobrima u BiH;
- značajnije korištenje obnovljivih izvora energije;

1. Vode

Provođenje mjera zaštite voda smatramo prioritarnim zadatkom kako bi se trajno osigurala pitka voda, te sačuvao biodiverzitet u vodotocima.

Hidropotencijal treba koristiti efikasno za energetske i turističke svrhe.

Zalagat ćemo se istovremeno i za provođenje mjera zaštite od voda sa ciljem povećanja sigurnosti građana i njihove imovine.

2. Šume

Donošenjem Zakona o šumama jasno razgraničiti upravne i korisničke funkcije, nadležnosti FBiH, kantona i lokalne zajednice.

Zalagat ćemo se za unaprjeđenje drvnoprerađivačke industrije te efikasnije iskorištavanje resursa u ovoj oblasti. Pooštrit ćemo odgovornost u šumskim društvima i kadrovski ih osvježiti.

3. Okoliš

Zalagat ćemo se za privredni život baziran na paradigmi održivog razvoja i razvojno-ekološkoj viziji ekonomskog rasta i ekološke ravnoteže kao trajne i prosperitetne evropske ekonomsko-političke orijentacije.

e) Ključni sektori privrede

Energija i rudarstvo

Naš cilj je energetska nezavisna, sigurna i samoodrživa Bosna i Hercegovina sa zakonski potpuno uređenim sektorom energije i rudarstva i sa svim osiguranim pretpostavkama za izgradnju energetskih objekata i druge infrastrukture.

U vezi s tim mi podržavamo oslanjanje na domaće resurse uglja i hidropotencijala u elektroenergetskom sektoru s ciljem osiguranja pouzdanog i kvalitetnog snabdijevanja električnom energijom svih krajnjih potrošača, te dugoročnog, ekonomski i ekološki uravnoteženog i održivog razvoja elektroenergetskog sektora u BiH.

Industrija

Rast u oblasti energetike, infrastrukture i poljoprivrede na posredan način će poduprijeti razvoj i angažman industrijskih grana u kojima imamo snažno nasljeđe i značajne resurse za metaloprerađivačku, tekstilnu i namjensku industriju te industriju građevinarstva.

Najvažniji zadaci u idućem mandatnom periodu moraju biti:

- usvajanje strategija razvoja ključnih grana industrije u BiH;
- rast industrijske proizvodnje po prosječnoj godišnjoj stopi od najmanje 4%;
- rast broja novozaposlenih u industriji;
- nastavak procesa strukturnih prilagodbi i reformi u ekonomskom sistemu;
- dalji razvoj namjenske industrije uz razvoj novih proizvoda i uz kodifikaciju svih proizvoda prema NATO standardima;
- poticanje strateške saradnje industrije, odnosno privrede i obrazovnog sistema.

Poljoprivreda i ruralni razvoj

Svjesni trenutnih proizvodnih i strukturnih slabosti, ali i ogromnih potencijala u ovoj oblasti **strateški ćemo se usmjeriti na:**

- jačanje ekonomske konkurentnosti i održivosti našeg poljoprivrednog proizvođača, sa značajno većim finansijskim inputom u poljoprivredi;
- stvaranje radnih mjesta na vlastitom poljoprivrednom gazdinstvu sa modernijim tehnološkim rješenjima i konkurentnijim proizvodima u konačnici;

Iz teškog stanja, koje smo naslijedili i uspjeli sanirati i stabilizirati u tekućem mandatu, SDA je odlučna napraviti snažan zaokret prema ozbiljnom poljoprivrednom progresu. U vezi s tim **ćemo osigurati:**

- primjenu već dopuštenih i razvoj novih mjera zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje;
- uspostavu integrirane kontrole uvoza poljoprivrednih proizvoda u BiH;
- jačanje državnih institucija koje su zadužene za rad i kontrolu uvoza roba na granici;
- povećanje izdvajanja za podsticaje namijenjene poljoprivrednoj proizvodnji, uz uspostavu jedinstvenog i transparentnog sistema sa efikasnim mehanizmima kontrole utroška poticajnih sredstva;
- uslove za korištenje stranih investicija i sredstava iz međunarodnih fondova, posebno za stimulaciju proizvodnje i prerade zdrave hrane te izgradnju plinara pokretanih na biomasu i organski otpad iz poljoprivrede i prehrambene industrije.

Turizam

Uz IT sektor, turizam u BiH predstavlja trenutno najbrže rastuću privrednu granu sa parametrima koji najavljuju novi progres i skoro pozicioniranje BiH na svjetskim turističkim mapama kao razvijene turističke zemlje.

U Bosni i Hercegovini postoje izvanredni uvjeti za razvoj svih vidova turizma i to tokom cijele godine. Planinski, morski, kulturno-historijski, poslovni, urbani, seoski, ekološki, lovni, sportsko-rekreativni, avanturistički, zdravstveni, velnes, gastro, vjerski, zimski i kongresni turizam već su potvrdili svoje ogromne potencijale, ali su oni još uvijek nedovoljno iskorišteni.

SDA će stoga snažno poduprijeti razvoj svih vidova održivog turizma u BiH kroz:

- jačanje političke i ekonomske stabilnosti Bosne i Hercegovine;
- podizanje stepena sigurnosti lica i imovine na najviši nivo;
- donošenje Zakona o turizmu na nivou Bosne i Hercegovine, kojim bi se favorizirali benefiti korištenja jedinstvenog turističkog prostora naše zemlje te uspostavio jedinstveni registar turističkih agencija i akreditiranih vodiča;
- izgradnju moderne saobraćajne i turističke infrastrukture;
- snažnu promociju unikatnih kulturnih, historijskih i prirodnih ljepota BiH;
- uvođenje projekata dodjele beskamatnih pozajmica, posebno mladim ljudima, demobiliziranim braniteljima, ali i svim drugim nezaposlenim građanima koji imaju ideje za unosno bavljenje turizmom s ciljem njihovog ostanka u BiH,

zasnivanja novih porodica, ostvarenja boljeg životnog standarda i otvaranja novih perspektiva razvoja društva.

Efekti mjera za jačanje turizma na ekonomskom, finansijskom, kulturnom, političkom i planu zapošljavanja bit će višestruki, veoma vidljivi i iznimno pozitivni.

Mjere za smanjenje nezaposlenosti i unapređenje stanja na tržištu rada

Pored svih naprijed navedenih mjera i aktivnosti, u oblasti rada i zapošljavanja prioritet našeg djelovanja u narednom periodu će biti fokusiran na nastavak intenzivnog provođenja započetih reformskih aktivnosti u cilju poboljšanja uslova za otvaranje novih radnih mjesta, povećanja zaposlenosti i smanjenja nezaposlenosti te izgradnje društva socijalne pravde i jednakih šansi za sve.

U to ime ćemo dodatno i snažno:

- unaprijediti socijalni dijalog na relaciji poslodavac – radnik - vlast i uspostaviti adekvatnu politiku smanjenja poreza i doprinosa radi povećanja konkurentnosti domaće privrede, uz istovremeno povećanje iznosa najniže cijene rada, značajnije povećanje minimalne i prosječne plaće radnika te zaustavljanje zabrinjavajućeg trenda odlaska najproduktivnije kvalifikovane radne snage iz Bosne i Hercegovine;
- putem javnih službi za zapošljavanje u Federaciji BiH realizirati programe sufinansiranja zapošljavanja, samozapošljavanja i obuke 10.000-16.000 nezaposlenih osoba godišnje u skladu sa potrebama tržišta rada, koji su naročito usmjereni na dugoročno nezaposlene, mlade bez radnog iskustva, osobe s invaliditetom, demobilizirane branitelje BiH i osobe starije od 45 godina;
- inicirati reformu javnih službi za zapošljavanje u Federaciji BiH u cilju unapređenja funkcije posredovanja u zapošljavanju;
- pokrenuti izmjene Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba i donošenje novog Pravilnika o evidencijama u oblasti zapošljavanja, radi pravednijeg ostvarivanja prava na novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti te poticanja aktivnog traženja posla i reguliranja adekvatnog evidentiranja nezaposlenih osoba;
- eliminirati rad „na crno“ i suzbiti nelojalnu konkurenciju u svim oblastima privrednog razvoja, a posebno u oblasti tržišta rada;
- usvojiti Strategiju zapošljavanja BiH i otvoriti pristup grant sredstvima EU za realizaciju programa zapošljavanja;
- uspostaviti zakonski okvir za razvoj socijalnog poduzetništva kao jednog od oblika integracije najosjetljivije kategorije građana u Bosni i Hercegovini u sferu poduzetništva i tržišta rada;

- dopuniti Zakon o radu kako bi se omogućila priprema za rad, obuka i stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa osoba bez kvalifikacija i zanimanja kao i drugih osoba bez obzira na nivo obrazovanja ili zanimanje;
- poboljšati rad s mladima u kontekstu razvoja profesionalne orijentacije učenika u vezi sa izborom adekvatnog obrazovanja i zanimanja kako bi po završetku obrazovanja bili konkurentni na tržištu rada;
- efikasno povezati obrazovne ustanove, naučno-istraživačke centre i tehnološke parkove sa poslodavcima, te u najvećoj mjeri prilagoditi obrazovnu politiku principu ponude i potražnje na tržištu rada;
- pooštriti zakonske odredbe kojim će se sankcionirati mobing, nehumano izrabljivanje i diskriminacija radnika na poslu od strane nesavjesnih poslodavaca;
- društveno i ekonomski pozitivno valorizirati one poslodavce koji razvijaju poslovanje na principima punog poštivanja zakona i uvažavanja prava radnika;
- podržati donošenje Zakona o štrajku i Zakona o zaštiti na radu;
- intenzivnije poticati zapošljavanje osoba s invaliditetom putem Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom.

U uslovima očekivane političke stabilnosti, u naprijed navedenim ekonomskim i društvenim okolnostima, kroz sinergiju pozitivnih procesa reformi, modernizacije državnog aparata, masovnu izgradnju infrastrukture i ulazak stranog kapitala i investicija te uz druge planirane mjere i aktivnosti,

do kraja 2022. godine planiramo postići izuzetne razvojne rezultate, gdje će:

- rastom broja novouposlenih u realnom sektoru za 17.000 - 20.000 godišnje broj uposlenih u BiH sa sadašnjih 794.000 biti povećan na cca 850.000 (u perspektivi, do 2026. god., prvi put u historiji BiH broj zaposlenih će porasti na 1 milion);
- broj nezaposlenih padati godišnje za cca 20.000, sa sadašnjih 458.000 na cca 350.000 u 2022. godini (u perspektivi, do 2026. godine broj nezaposlenih će biti ispod 250.000, odnosno ispod 15%);
- bruto društveni proizvod rasti prosječno 3,5-4,5% godišnje;
- BDP sa sadašnjih 8.800 KM porasti u 2022. godini na 10.600 KM po glavi stanovnika;
- industrijska proizvodnja rasti prosječno 5% godišnje;
- izvoz rasti po stopi od oko 17 % godišnje, čime bismo do 2022. godine dosegli pokrivenost uvoza izvozom od min. 70% (u perspektivi, do 2026.god., min. 80%);
- do kraja 2022. godine minimalno 5 milijardi KM biti investirano u saobraćajnu, energetska, telekomunikacijsku i digitalnu infrastrukturu, izgradnju stambenih, privrednih i turističkih objekata kao i u poljoprivredu (u perspektivi, do 2026. godine, bit će investirano minimalno 12 milijardi KM);

- broj turističkih noćenja sa 2,7 miliona, koliko je bilo u 2017. godini, rasti po stopi od 15% godišnje, odnosno do 2022. god. premašiti 4 miliona;
- doći do porasta budžeta i fondova za min. 20 % u odnosu na sadašnje;
- doći do porasta prosječne plaće sa sadašnjih cca 850 KM na cca 1.100 KM u 2022. godini (sa uključivanjem toplog obroka u plaću u Federaciji BiH);
- posljedično doći do rasta prosječne penzije sa sadašnjih 360 KM na cca 450 KM do kraja 2022. godine (u perspektivi, 610 KM u 2026. godini);
- doći do jačanja kupovne moći građana za cca 25%.

Da bismo postigli navedene ciljeve u narednim godinama potrebni su nam mir, stabilnost i spremnost na reforme. Nužno je postojanje političke volje, odgovornosti, zrelosti i unutrašnje kohezije. Zbog ustavno-pravnog aranžmana veoma podložnog blokadama, uz naše pojačane napore, biti će neophodan pozitivan i snažan angažman međunarodne zajednice.

Evropska unija će nas politički, ekspertno i finansijski podržavati kroz Novu inicijativu Evropske komisije za Zapadni Balkan, usvojenu sredinom maja 2018. godine u Sofiji. Šest vodećih inicijativa na kojima se bazira Nova strategija su obavezujuće za zemlje aspirante, i to je upravo ono što nam treba.

Šest vodećih inicijativa su:

1. Inicijativa za podršku pomirenju i dobrosusjedskim odnosima;
2. Inicijativa za jačanje vladavine prava;
3. Inicijativa za jačanje angažmana na području sigurnosti i migracije;
4. Inicijativa za povećanje podrške društveno ekonomskom razvoju;
5. Inicijativa za povećanje transportne i energetske povezanosti unutar Regije i sa EU, uključujući novu investicijsku podršku;
6. Inicijativa za digitalnu agendu za Zapadni Balkan.

U svrhu postizanja naprijed navedenih ciljeva **finalizirat ćemo postojeće i realizirati nove važne infrastrukturne projekte**, koji će predstavljati temelj daljeg razvoja Bosne i Hercegovine i napretka svih njenih građana. Ovdje **imamo u vidu sljedeće strateške projekte**:

- dovršetak gradnje započetih i ubrzana gradnja novih dionica autocesta na trasi Koridora V-c;
- izgradnju autoputa Sarajevo-Beograd u dva pravca, čiji jedan krak vodi preko Tuzle, a drugi preko Sandžaka u Srbiji;
- izgradnju autoputa na trasi Jadransko-Jonske ceste kroz Hercegovinu;

- izgradnju brzih cesta od Sarajeva prema Tuzli, Goraždu, Travniku i Bihaću te od Stoca prema Neumu. Ovo podrazumijeva izgradnju dugih tunela prema Mostaru, Jajcu, Goraždu i Orašju koji bi značili bitno skraćivanje trasa.
Na ovaj način bilo bi omogućeno da putovanje automobilom modernim i ugodnim cestama od Sarajeva do Tuzle traje 1,5 sat, do Bihaća - 2,5 sata, do Goražda - 50 min, do Mostara – 1 sat, do Neuma – 1,5 sat , do Novog Pazara - 2,5 sata, do Zagreba - 3 sata, do Beograda - 2,5 sata itd.
- modernizaciju postojećih željezničkih linija i stavljanje u funkciju novih;
- izgradnju pruge Vareš-Banovići i skraćivanje putovanja vozom od Sarajeva do Tuzle na 2 sata;
- izgradnju aerodroma u Bihaću i modernizaciju i proširenje postojećih aerodroma u Sarajevu, Mostaru, Tuzli i Banja Luci. Na ovaj način ćemo podići broj putnika koji slijeću u BiH sa sadašnjih 1,7 miliona na minimalno 3 miliona godišnje;
- stvaranje tehničkih i drugih pretpostavki za slijetanje aviona na Sarajevski aerodrom u uslovima magle i niskih temperatura;
- modernizaciju rudnika kroz nabavku mehanizovanih čela u podzemnim kopovima i nabavku osnovne mehanizacije na površinskim kopovima, čime bi se osigurala potrebne količine uglja za zamjenske termo-blokovne u Tuzli i Kaknju i za izgradnju novog termo-bloka u Banovićima;
- izgradnju HE „Vranduk“, „Ustikolina“ i „Janjići“, te vjetroparkova „Podveležje“ i „Vlašić“, čime bi se osigurao godišnji kapacitet od 7.700 GWh na period od sljedećih 50 godina;
- strateško poticanje kogeneracije u proizvodnji električne i toplotne energije i kvalitetno i ekonomski isplativo grijanje bosanskohercegovačkih gradova koji se nalaze u blizini termoelektrana;
- izgradnju toplovođa od TE “Kakanj” do Sarajeva;
- izgradnju sistema modernih sanitarnih deponija po evropskim standardima.

IV. EVROATLANTSKE INTEGRACIJE I MEĐUNARODNA SARADNJA

SDA će se zalagati za vanjsku politiku BiH koja će biti proaktivnija, odgovornija i koja će našu domovinu, mehanizmima saradnje i savezništava na bazi bilateralnih i multilateralnih aranžmana snažnije integrirati u sveukupnu međunarodnu diplomatsko-političku arhitekturu. Rezultat takve međunarodne pozicije i vanjske politike treba biti snažnija, stabilnija i međunarodno znatno uglednija država Bosna i Hercegovina.

Pored konvencionalnog pristupa diplomatiji, potrebno je ojačati aspekte ekonomske i kulturne diplomatije, u čemu leže neprocjenjive mogućnosti i potencijali jačanja diplomatske, ekonomske i kulturne razmjene između BiH i drugih zemalja, što za konačan rezultat neminovno treba imati ukupno jačanje pozicije Bosne i Hercegovine.

Bosna i Hercegovina čini vrlo značajne napore u cilju ispunjavanja uslova za postizanje punopravnog članstva u NATO-u i Evropskoj uniji. Namjera SDA je da do 2026. godine BiH bude punopravna članica NATO saveza i Evropske unije. Postojeće subjekte opstrukcije ovih strateških ciljeva BiH, i vanjske i unutrašnje, SDA će demaskirati i istjerati na čistac te ih izložiti njihovoj direktnoj konfrontaciji sa ključnim faktorima evroatlantskih integracija, od kojih očekujemo krajnje operativan i konstruktivan pristup ostvarenju naših partnerskih strateških interesa.

Izgradnja stabilnih dobrosusjedskih odnosa u regionu utemeljenih na principima ravnopravnosti i uzajamnog poštivanja na kojima se moraju rješavati i otvorena pitanja, spada u red visokih prioriteta međunarodne i regionalne politike BiH te će kao takva imati posebno mjesto i punu podršku SDA BiH.

Do kraja 2018. godine Bosna i Hercegovina će odgovoriti na dodatna pitanja Evropske komisije i time dovršiti Upitnik EU, a početkom 2019. godine dobiti kandidatski status i otvoriti proces pregovaranja po poglavljima. Ovaj proces će značiti svakodnevni napredak u funkcioniranju naših državnih institucija. Pregovarački proces treba završiti do kraja 2025. i postati ravnopravnom članicom EU tokom 2026. godine.

Isto tako, do septembra 2018. godine Bosna i Hercegovina će preuzeti prvi Godišnji nacionalni plan u okviru Akcionog plana za članstvo u NATO-u. U sljedeće 4 godine kroz redovne godišnje planove, zajedničke vojne vježbe i učešće Oružanih snaga BiH u međunarodnim misijama mira podići ćemo nivo uvježbanosti, opremljenosti i interoperabilnosti Oružanih snaga do stepena koji omogućava punopravno članstvo BiH u NATO savezu.

Namjensku proizvodnju u našoj zemlji ćemo podići na nivo koji omogućava zadovoljavanje većine potreba Oružanih snaga BiH u oruđu, oružju i municiji. Članicom NATO-a Bosna i Hercegovina bi mogla postati do kraja 2022. godine, zavisno od brzine političkog sazrijevanja unutar naše zemlje i regiona Zapadnog Balkana.

V. SIGURNOSNI PRIORITETI I IZAZOVI

Uz razvoj društvenih, političkih, naučnih i ekonomskih determinanti koncept sigurnosti zauzima centralno mjesto u životu i radu čovjeka, njegove okoline i državne zajednice.

Kao i do sada, glavni naponi SDA u oblasti bezbjednosti bit će usmjereni na osiguranje teritorijalnog integriteta i suvereniteta Bosne i Hercegovine uz istovremeno osiguranje potpune ravnopravnosti i visokog standarda sigurnosti građana i njihove imovine na svakom dijelu teritorije Bosne i Hercegovine.

U tom smislu, u narednom mandatnom periodu **SDA će se fokusirati na:**

- osiguranje kontinuiteta operativne sposobnosti Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, zadržavajući njihovu veličinu i multietničku strukturu komandi i jedinica;
- intenziviranje aktivnosti na ispunjenju uslova za aktiviranje Akcionog plana za članstvo u NATO;
- nastavak intenzivnog razvoja namjenske industrije;
- jačanje obavještajno – sigurnosne zajednice države Bosne i Hercegovine;
- osiguranje adekvatne zastupljenosti svih naroda i građana u policiji i drugim institucijama bosanskohercegovačkog entiteta Republika Srpska;
- jačanje struktura zaštite i spašavanja građana i njihove imovine;
- jačanje učešće u operacijama podrške miru i vojnim vježbama sa članicama NATO-a, kao i u koalicijama za borbu protiv terorizma, radikalizma i političkog ekstremizma na regionalnom i globalnom nivou;
- unapređivanje odnosa sa susjednim državama kroz bilateralne i multilateralne aktivnosti radi prevazilaženja sigurnosne dileme u regiji, efikasnije borbe protiv terorizma, etničkog i vjerskog ekstremizma, organiziranog kriminala te sprječavanja prekograničnog ugrožavanja ekološkog ambijenta.

VI. SOCIJALNA I DEMOGRAFSKA (PRONATALITETNA) POLITIKA

S namjerom da se uspostavi adekvatan sistem socijalne zaštite i da se osiguraju socijalna prava kao i podrška razvoju nataliteta **založit ćemo se za:**

- usvajanje propisa o porodijskoj naknadi koja će biti ujednačena u svim kantonima (formiranje Fonda na nivou Federacije BiH);
- izmjene zakona koje će omogućiti da porodilje primaju naknade na cijeloj teritoriji BiH (aktuelan je problem majki koje imaju boravak u entitetu RS i tu primaju naknade, a rade u entitetu F BiH);
- uvođenje zakonskih i drugih rješenja koja će djelovati motivirajuće na mlade bračne parove u smislu planiranja i zasnivanja porodice, kao i povećanja stope nataliteta s ciljem preveniranja “bijeke kuge”;
- jednogodišnju novčanu naknadu koju svaka porodilja mora imati – one koje su zaposlene imale bi mjesečna primanja u visini prosječne plaće, a ako je njihova plaća veća od prosječne - onda u visini svoje plaće; one koje nisu zaposlene imale bi mjesečna primanja na nivou prosječne plaće;
- usvajanje potrebnih zakona da bi se eliminirala postojeća diskriminaciju u odnosu na nastanak invaliditeta i mjesto stanovanja, te stvaranje uvjeta da sve osobe s invaliditetom imaju zdravstvenu zaštitu;

- intenzivnije stimuliranje zapošljavanja osoba s invaliditetom;
- usvajanje posebnog zakona o dječijoj zaštiti i formiranje Fonda dječije zaštite u Federaciji BiH, te usvajanje zakona o zaštiti porodice s djecom, kojim bi se afirmirala natalitetna politika;
- razvijanje alternativnih oblika zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja, te djece sa posebnim potrebama (hraniteljstvo, dnevni i poludnevni centri i dr.);
- usvajanje izmjena Porodičnog zakona s ciljem stvaranja olakšica u procesu usvajanja djece;
- stvaranje preduslova za partnerski odnos vladinog i nevladinog sektora u pružanju pomoći osobama u stanju socijalne potrebe.

Zbog turbulentnog političkog i nedovoljno motivirajućeg ekonomskog stanja u našoj zemlji prisutan je trend odlaska naših ljudi u razvijenije zemlje Evrope i svijeta. Na taj način Bosna i Hercegovina svake godine gubi dio stanovništva, najčešće onaj biološki i ekonomski najpotentniji. U cilju zaustavljanja ove demografski i ekonomski pogubne pojave nužan je snažan zaokret i prema efektivnoj multisektorskoj pronatalitetnoj politici koji će zaustaviti navedene trendove.

S tim u vezi mi ćemo definirati i realizirati podsticajne mjere koje će:

- stvoriti uvjete za masovnije otvaranje novih radnih mjesta i značajno podići (udvostručiti) već postojeći optimistični intenzitet zapošljavanja u BiH (samo za posljednje 3 godine uposlano je cca 48.000 nezaposlenih);
- u interesu zadržavanja produktivne radne snage u BiH, poslodavcima ćemo osigurati dodatne zakonske olakšice u poslovanju (posebno za zapošljavanje mladih ljudi i pripadnika boračke populacije), a od njih tražiti bolje plaće i uslove rada za radnike (povećati najnižu cijenu rada, podići prosječnu plaću, minimalnu plaću u BiH dići na nivo iznad 55% prosječne plaće, povećati naknade za prekovremeni i rad u dane praznika, onemogućiti i oštro sankcionirati nehumanu eksploataciju radnika i dr.);
- definirati i realizirati dodatne podsticajne mjere u cilju rješavanja stambenog pitanja mladih;
- kroz povoljne kredite ili beskamratne pozajmice podsticati projekte (samo)zapošljavanja mladih kroz vlastite biznise u svim sektorima privrede;
- kroz Zakon o zaštiti porodice s djecom povećati broj porodica sa pravom na dječiji doplatak i povećati sam dječiji doplatak;
- ukinuti ograničenja za ostvarivanje prava na dodatak na djecu i to pravo dati svakom djetetu bez obzira na socijalni status porodice, jer dodatak na djecu je pravo djeteta a ne pravo na ostvarivanje socijalne pomoći;

- osigurati povećanje iznosa naknada za zaposlene i nezaposlene porodilje te izjednačiti u dijelu porodijskih prava porodilje koje nisu u radnom odnosu sa onima koje rade;
- izgraditi dodatne kapacitete u obdaništima i uposliti potreban broj odgajatelja za rad sa mališanima kako bismo svima njima obdaništa učinili dostupnim;
- značajnije subvencionirati troškove vrtića, posebno za porodice s više djece;
- uvesti bio-medicinski potpomognutu oplodnju u sistem zdravstvenog osiguranja;
- realizirati programe pomoći za djecu i mlade tokom procesa njihovog odgoja i obrazovanja (besplatni udžbenici, stipendije, prijevoz do škole, nagrade za uspjehe na takmičenjima, nagrade za učenike generacije...);
- realizirati podsticajne mjere u smislu izdvajanja veće jednokratne novčane pomoći za opremanje novorođenčadi;
- zakonski uvesti poseban srazmjerno rastući pronatalitetni dodatak za treće, četvrto i svako naredno dijete;
- povećati podršku porodicama sa djecom i mladima s poteškoćama u razvoju i omogućiti im veću šansu za obrazovanje, zapošljavanje i uključivanje u društvo;
- formirati posebno ministarstvo za demografiju, porodicu, mlade i socijalnu politiku, i dr.

VII. SISTEM PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA

U skladu sa reformom sistema penzijskog i invalidskog osiguranja i usvojenim Zakonom o PIO Federacije BiH **nastavit ćemo sa:**

- finansijskom stabilizacijom Zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje FBiH;
- redovnom i tačnom isplatom penzija i invalidnina uz sve budžetske garancije tih isplata;
- konstantnim povećanjem penzija u skladu sa elementima rasta troškova života, s jedne, te rasta BDP, s druge strane (cilj je prosječnu penziju u Bosni i Hercegovini do 2026. godine podići na nivo od 610 KM);
- destimulacijom neopravdanog prijevremenog odlaska u penziju;
- zaštitom i postepenim podizanjem dostignutog nivoa prava svih penzionera;
- zdravim socijalnim dijalogom sa penzionerima kao članovima društva koji su decenijama gradili našu zemlju i koji zaslužuju puno poštovanje cjelokupne društvene zajednice.

VIII. ODGOJ, OBRAZOVANJE I NAUKA

Reformski procesi u oblasti odgoja, obrazovanja i nauke traju kontinuirano od završetka agresije na BiH do danas. Njihovi efekti vidljivi su sa aspekta uspostavljanja sistema

kvaliteta u obrazovanju (izrada nastavnih planova i programa baziranih na ishodima učenja, kvalitetno provođenje samoevaluacije i vanjske evaluacije, eksterna matura i akreditacija), rada na harmonizaciji entitetskih i kantonalnih obrazovnih zakona sa okvirnim zakonima na nivou države, provedbe plana razvoja kvalifikacijskog okvira u BiH, koji će omogućiti svakom građaninu sticanje priznatih i prepoznatljivih kvalifikacija usaglašenih i usporedivih sa evropskim, pristupa cjeloživotnom učenju, konkurentnosti i socijalne uključenosti, povezivanja sa evropskim tržištem rada i prostorom obrazovanja.

Veliki broj škola je obnovljen i proširen, započeta je i/ili dovršena izgradnja novih, u većini kantona potpisani su kolektivni ugovori sa sindikatima za različite nivoe obrazovanja i započet je proces vraćanja ugleda nastavničkoj i odgajateljskoj profesiji. U mnogim kantonima i na nivou Federacije BiH pokrenuti su projekti zapošljavanja mladih asistenata. Bez obzira na sve to, preostalo je još mnogo aktivnosti na potpunoj provedbi započetih reformskih procesa.

Naročito bitnim smatramo nastavak aktivnosti na reformskim procesima u oblasti obrazovanja koji uključuju:

- osiguranje potpune ravnopravnosti sve djece i građana Bosne i Hercegovine u pristupu obrazovnom sistemu (još uvijek su prisutni veliki problemi pri omogućavanju izučavanja nacionalne grupe predmeta kako u entitetu RS, tako i u nekim kantonima u FBiH);
- veći obuhvat djece predškolskim odgojem i obrazovanjem, kroz povećanje prostornih, ljudskih i materijalnih kapaciteta ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje;
- osiguranje kvalitetnog pristupa obrazovanju djeci sa poteškoćama u razvoju;
- obezbjeđenje besplatnih udžbenika za svu djecu u stanju socijalne potrebe i sprečavanje ranog napuštanja obrazovanja;
- kurikularnu reformu osnovnog i srednjeg obrazovanja koja će biti bazirana na kompetencijskom pristupu, uvođenju kroskurikularnosti i korištenju savremenih obrazovnih strategija i metoda, uključujući i dualno obrazovanje;
- javno-privatno partnerstvo u obrazovanju sa fokusom na cjeloživotno učenje;
- vraćanje digniteta nastavničke i odgajateljske profesije i bolji socijalni i ekonomski položaj nastavnika i odgajatelja;
- izradu srednjoročnog plana upisa u srednje škole, sa fokusom na deficitarna zanimanja, imajući u vidu potrebe na tržištu rada;
- izradu srednjoročnog plana upisne politike na javne univerzitete, koji će uvažavati potrebe realnog sektora, statistiku zaposlenosti i stimulaciju upisa na studentske programe za koje postoji veća potreba na tržištu rada BiH;

- provođenje cjelokupne reforme finansiranja visokog obrazovanja u skladu sa Preporukama Evropske asocijacije univerziteta – dati prednost obrazovanju i nauci u odnosu na socijalno zbrinjavanje i komunalne djelatnosti;
- hitne izmjene Zakona o visokom obrazovanju u onim kantonima i onim dijelovima zakona u kojima se javljaju ograničavajući faktori za funkcioniranje univerziteta, a koji se odnose na autonomiju, uvođenje novih nastavnih planova i programa i sl;
- formiranje kantonalnih fondova za zapošljavanje asistenata i mladih istraživača s ciljem zadržavanja najboljih diplomanata univerziteta kao buduće razvojne baze;
- obezbjeđenje sredstava za kapitalna ulaganja u univerzitete i nauku (jedan od modela je kreditno zaduženje kantonalnih vlada, uz kombinaciju prijenosa odgovornosti za otplatu na nivo fakulteta iz vlastitih prihoda);
- postizanje izdvajanja za nauku do 2 % budžeta na svim nivoima vlasti;
- stimulaciju svih vidova povezivanja univerziteta sa realnim sektorom i međunarodnim institucijama i fondovima;
- funkcionalno uvezivanje cjelokupnog obrazovnog sistema sa zahtjevima i potrebama privrede, sa razvojnim strategijama i potrebama institucija države;
- ubrzanje procesa prekvalifikacije putem dualnog sistema obrazovanja, gdje je poseban fokus potrebno usmjeriti na proizvodnju kadrova iz domena informacionih tehnologija;
- strožiju kontrolu kvaliteta obrazovanog procesa i dosljedno poštivanje zakonitosti akreditacije i registracije univerziteta kako bi se osigurao kvalitet visokog obrazovanja na nivou svjetskih standarda. Na ovaj način ćemo osigurati i značajan broj studenata iz regiona i svijeta na našim VŠU;
- isključivanje iz procesa visokog obrazovanja svih visokoškolskih ustanova koje ne zadovoljavaju evropske akademske standarde, norme i kriterije u oblastima edukacije u kojima su registrirani.

IX. ZAŠTITA PRAVA BRANITELJA BiH I CIVILNIH ŽRTAVA RATA

Branitelji Bosne i Hercegovine imaju neuporedivo najveće zasluge za odbranu naše zemlje od agresije te za očuvanje njenog suvereniteta, teritorijalnog integriteta i slobode svih građana-patriota. Ne postoji nijedna druga politička stranka u BiH koja to bolje razumije od SDA i koja je do sada učinila više na sistemskom rješavanju položaja i prava svih braniteljskih kategorija.

SDA je stoga veoma odlučna u namjeri da se braniteljima BiH garantira dostignuti nivo prava iz oblasti boračko-invalidske zaštite, kao i porast tog nivoa u skladu sa realnim mogućnostima našeg društva.

Istovremeno, SDA snažno podržava i nastavak niza veoma kvalitetnih projekata sistemskog karaktera na nivou Federacije BiH i svih kantona, u čijem su fokusu projekti

zapošljavanja i samozapošljavanja boračke populacije, rješavanja stambenih pitanja branitelja, liječenja svih braniteljskih kategorija, stipendiranja njihove djece i studenata, nabavke automobila za RVI 100% prve kategorije i dr.

Pored navedenog, zalagat ćemo se za trajno očuvanje vrijednosti proizašlih iz odbrambeno-oslobodilačkog rata. U tom kontekstu nastavit ćemo voditi brigu o izgradnji, uređenju i održavanju spomen-obilježja i mezarja šehida i poginulih branitelja Bosne i Hercegovine kao i stratišta nevinih žrtava agresije, te dostojanstveno obilježavati najznačajnije datume i ličnosti iz proteklog rata.

U potpunosti podržavamo rad i finansiranje Fondacije za pružanje pomoći pripadnicima Armije RBiH nad kojima se vode istražni ili sudski procesi u vezi sa događajima iz proteklog odbrambeno-oslobodilačkog rata, vjerujući u objektivnost i nepristrasnost nadležnih sudova i tužilaštava. U istoj mjeri podržavamo i rad Kancelarije za pružanje pravne pomoći borcima povratnicima u manji bosanskohercegovački entitet.

Najoštrije ćemo se suprotstaviti primijećenoj tendenciji izjednačavanja agresora i žrtve, čiji je cilj da se kroz pokušaj nasilnog uspostavljanja etničkog balansa u broju i vrsti procesuiranih ratnih zločina pokuša promijeniti i sam karakter rata 1992-1995 i relativizirati nepobitna historijska istina, pravosnažno potvrđena i pred najvišim sudskim instancama savremenog svijeta.

Među prioritetnim obavezama iz oblasti zaštite prava branitelja i civilnih žrtava rata u narednom periodu ističemo:

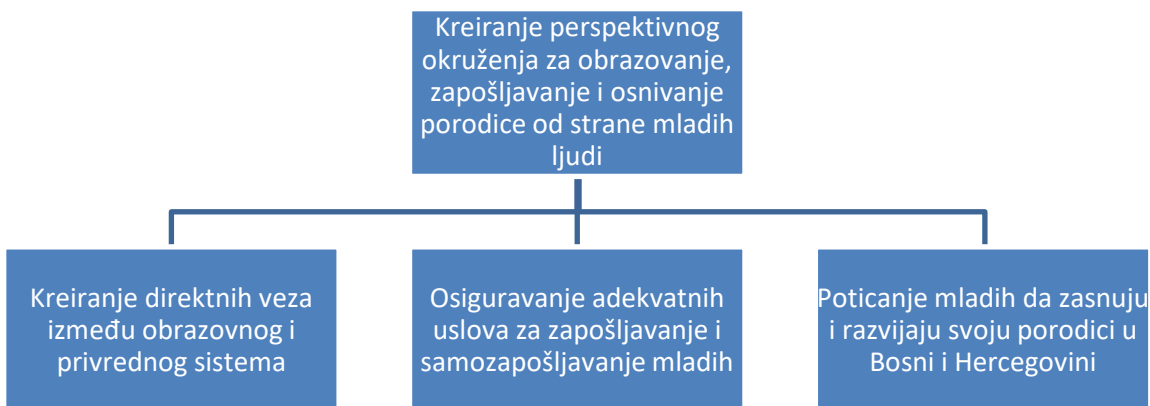
- redovnu, pravovremenu i punu isplatu svih boračkih zakonom utvrđenih prinadležnosti;
- donošenje zakona o boračkim udruženjima od posebnog društvenog interesa;
- donošenje zakona o pravima demobiliziranih boraca i članova njihovih porodica;
- donošenje zakona o pravima logoraša, žrtava torture i drugih civilnih žrtava rata;
- finaliziranje poslova izrade registra branitelja BiH i njegovu objavu i korištenje u skladu sa zakonom;
- aktivnosti na ostvarivanju statusa i prava logoraša, posebno u dijelovima BiH (entitet RS i neki kantoni u Federaciji BiH) u kojima se nad njima vrši svjesna diskriminacija i uskraćuju im se osnovni statusni dokumenti za zaštitu i ostvarivanje njihovih prava.

X. POLOŽAJ I PERSPEKTIVE MLADIH U BiH

Osnovni cilj svih mjera usmjerenih prema mladima treba biti kreiranje perspektivnog okruženja za obrazovanje, zapošljavanje i osnivanje porodice od strane mladih ljudi. S

obzirom na to da su mladi ljudi heterogena ciljna skupina i ciljevi nižeg nivoa (specifični ciljevi) i odgovarajuće mjere trebaju biti posebno definirani za svaku od tih skupina.

- **Specifični cilj 1:** „Kreirati adekvatnije uslove za realizaciju poslovnih ideja mladih i njihovo zapošljavanje i samozapošljavanje.“
- **Specifični cilj 2:** „Razviti prihvatljive uslove za zasnivanje porodice u Bosni i Hercegovini.“
- **Specifični cilj 3:** „Napraviti konekciju između obrazovnog i privrednog sistema.“

Kreiranje adekvatnijih uslova za zapošljavanje i samozapošljavanje mladih ćemo ostvariti:

- osnivanjem poslovnih inkubatora i co-working prostora za realizaciju start-up ideja mladih;
- podsticanjem osnivanja preduzeća od strane mladih ljudi uz pomoć grantova i subvencija;
- davanjem prednosti mladim ljudima kroz dodatne bodove pri apliciranju na javne pozive/grantove usmjerene ka ruralnim sredinama i podsticaji poljoprivredne proizvodnje s ciljem zadržavanja mladih ljudi u ruralnim sredinama;
- osnivanjem savjetničkih centara za pomoć pri osnivanju biznisa i pomoći realizacije biznis ideja od samog začeća do implementacije te kroz pomoć mladim osobama sa invaliditetom.

Prihvatljive uslove za zasnivanje porodice u BiH stvorit ćemo kroz:

- godišnje povećanje iznosa kreditnih linija za stambeno zbrinjavanje mladih ljudi - nižu kamatnu stopu za prvu nekretninu, te zadržavanje kamatne stope tokom perioda otplate kredita;
- određivanje obaveznog minimuma iznosa dječijeg doplatka na državnom nivou, koji bi se povećavao za svako sljedeće dijete;
- osiguranje socijalne zaštite za nezaposlene mlade ljude;
- podsticanje povratka mladih ljudi u bosanskohercegovačka ruralna područja.

Obrazovni i privredni sistem povezat ćemo kroz:

- razvoj neformalnog obrazovanja;
- razvijanje preduzetništva i preduzetničkog načina razmišljanja uvođenjem predmeta „Preduzetništvo“ u srednjoškolsko obrazovanje;
- uvođenje programa profesionalne orijentacije u srednje škole;
- osnivanje poslovnih inkubatora, akceleratora, tehnoloških parkova i co-working prostora za razvoj start-up poslovnih ideja mladih;
- uvođenje obavezne prakse u realnom sektoru tokom studiranja.

XI. ŽENE U DRUŠTVENOM I POLITIČKOM ŽIVOTU BiH

Rodnoj ravnopravnosti SDA namjerava posvetiti veću institucionalnu pažnju i osigurati veći značaj nego do sada jer žene u bosanskohercegovačkom društvu postaju sve aktivnije i sve spremnije preuzimati značajniju političku odgovornost i važniju društvenu ulogu. Za realizaciju ove namjere i snažniju promociju političke prakse koja je potvrđuje, unutar SDA postoje sve političke, organizacione, kadrovske, statutarne i druge realne pretpostavke.

U skladu sa Programskom deklaracijom usvojenom na 6. Kongresu SDA BiH, a u cilju razvoja i afirmacije rodne ravnopravnosti unutar stranke i postizanja potpune ravnopravnosti kao osnovnog ljudskog prava, **založit ćemo se za:**

- uravnoteženo učešće žena i muškaraca u procesima odlučivanja (kao preduvjet za demokratsko društvo);
- uvođenje rodne perspektive u sve aktivnosti lokalne i regionalne uprave u cilju poboljšanja ravnopravnosti između žena i muškaraca;
- ravnopravnu rodnu zastupljenost na upravljačkim mjestima (uz poštivanje Zakona o ravnopravnosti spolova BiH);
- organizovanje programa obuke za žene s ciljem osposobljavanja za traženje, izbor i dobijanje adekvatnog zaposlenja, uključujući prekvalifikaciju i samozapošljavanje te pokretanje i razvoj poduzetništva;

- veći broj programa finansiranja ženskog poduzetništva;
- osiguranje sistemske podrške razvoju poduzetništva žena;
- izmjene Izbornog zakona BiH kojim će se osigurati obavezna kvota prolaznosti kandidatkinja za sve nivoe zakonodavnih tijela.

XII. ZDRAVSTVO

U ovoj oblasti života od najvećeg društvenog značaja SDA namjerava:

- izvršiti modernizaciju i racionalizaciju glomaznog i inertnog zdravstvenog sistema kroz fuziju srodnih medicinskih djelatnosti na svim nivoima u BiH;
- povećati plaće i poboljšati uvjete rada zdravstvenim radnicima kako bi se destimulirao njihov odlazak iz naše zemlje;
- zakonski razdvojiti rad u privatnoj praksi od rada u državnim medicinskim ustanovama;
- u svim zdravstvenim ustanovama u Bosni i Hercegovini jasno precizirati „put pacijenta“ kako bi se izbjeglo lutanje i bespotrebno čekanje;
- pokrenuti aktivnosti na uvođenju 24-satne usluge za stanovništvo u kompletnoj primarnoj zaštiti (ne samo u hitnoj pomoći);
- uspostaviti centralni registar svih zdravstvenih kadrova i strateški ga usklađivati sa potrebama tržišta kako bi se usporio i demotivirao odlazak medicinskog kadra iz zemlje;
- vršiti stalno ažuriranje esencijalnih lista uz centralizaciju nabavki lijekova po generičkom imenu, što je jeftinije, a izbjegava se i preferiranje proizvođača;
- na nivou svakog kantona napraviti moderan medicinski centar.

XIII. KULTURA I SPORT

KULTURA I ZAŠTITA KULTURNO-HISTORIJSKOG NASLJEĐA

Radi osiguranja adekvatnog društvenog tretmana kulture i kulturno-historijskog nasljeđa mi ćemo:

- pokrenuti reformu organizacije i rada javnih institucija iz oblasti kulture u cilju njihove racionalizacije i bolje funkcionalnosti;
- inicirati stvaranje zakonskih, finansijskih, organizacijskih i drugih uvjeta za jači angažman i bolji položaj zaposlenika u oblasti kulture i umjetnosti;
- insistirati na donošenju kvalitetnog zakona o dodjeli priznanja istaknutim umjetnicima od značaja za BiH, uz precizno definirane kriterije;

- podržati sve vidove saradnje institucija kulture sa privrednim subjektima u cilju jačanja njihove materijalne osnove kao i kulturnog uzdizanja cijelog društva;
- snažno sistemski podsticati institucionalnu saradnju između ustanova kulture i odgojno-obrazovnih ustanova, posebno kroz subvencioniranje cijena ulaznica za muzeje, pozorišta, galerije i dr. za školsku djecu i omladinu;
- pružati podršku izdavaštvu iz oblasti kulture i umjetnosti na osnovu transparentnih i stručnih kriterija;
- podsticati i pomagati saradnju nacionalnih kulturno-prosvjetnih društava, udruženja i općinskih ustanova kulture;
- dati podršku afirmaciji i razvoju kulturno-umjetničkog amaterizma;
- zalagati se za specifične poreske olakšice u sferi kulturne djelatnosti;
- dosljedno podržavati sve aktivnosti na očuvanju, zaštiti i rekonstrukciji kulturno-historijskih objekata u Bosni i Hercegovini.

SPORT

U oblasti sporta **založit ćemo se za:**

- izgradnju nacionalnog (državnog) stadiona za reprezentativne sastave Bosne i Hercegovine;
- donošenje zakona koji će osigurati finansiranje sporta u Bosni i Hercegovini kroz zahvatanje novca iz sistema igara na sreću, sportskih kladionica i radio-televizijskih prava;
- precizno definiranje kriterija za dodjelu priznanja i nagrada za postignute vrhunske sportske rezultate od značaja za Bosnu i Hercegovinu;
- uvođenje državnog priznanja i trajne novčane nagrade za osvajače medalja na olimpijskim i paraolimpijskim igrama i svjetskim seniorskim prvenstvima u olimpijskim i paraolimpijskim sportovima i disciplinama za poseban doprinos jačanju nacionalnog ponosa i ugleda Bosne i Hercegovine;
- unapređenje sistema kontrole i revizije izdvajanja i utroška sredstava u oblasti sporta;
- zakonsko stimulisanje ulaganja u sport kao poslovnu privrednu djelatnost;
- preciznije i jasnije zakonsko definiranje kriterija za pomoć, sufinansiranje i finansiranje sportskih organizacija;
- kontinuirana finansijska ulaganja u infrastrukturu iz oblasti sporta;
- uređivanje oblasti upravljanja sportskim objektima i sportskim manifestacijama kroz posebne zakonske propise;
- zakonsko i praktično stavljanje pod kontrolu nasilja na sportskim događajima;
- kontinuiranu promociju zdravog sporta i informiranje javnosti o štetnosti korištenja i konzumiranja svih nedozvoljenih supstanci u sportu;

- kreiranje baze podataka nadarenih i perspektivnih sportaša i sportašica školskog uzrasta na nadležnim nivoima;
- institucionalnu saradnju odgojno–obrazovnih ustanova sa sportskim organizacijama, entitetskim i državnim sportskim savezima;
- obezbjeđenje materijalno–finansijskih i tehnoloških uvjeta i sredstava za realizaciju najboljih projekata iz oblasti školskog sporta;
- punu podršku razvoju invalidskog sporta i osiguranje prava osobama sa invaliditetom da sudjeluju u sportskom životu potpuno ravnopravno sa svim drugim osobama.

XIV. INSTITUCIONALNO POVEZIVANJE I SARADNJA SA BOSANSKOHERCEGOVAČKOM DIJASPOROM

Svjesni činjenice da dijaspora Bosne i Hercegovine, u mnogim razvijenijim državama svijeta, predstavlja sve prisutniji i bitniji faktor političkog, ekonomskog, naučnog, kulturnog, sportskog i sveukupnog života, a da pritom čuva i njeguje snažne veze sa svojom domovinom, mi ćemo dosadašnji nivo te povezanosti i saradnje podići na znatno višu ljestvicu te je institucionalizirati i učiniti obostrano korisnom – kako za državu Bosnu i Hercegovinu tako i za sve naše građane rasute širom svijeta.

Izgradnju kvalitetnih odnosa sa bosanskohercegovačkom dijasporom, naročito u pogledu očuvanja maternjeg jezika, kulture i identiteta naših naroda u iseljeništvu, te stvaranje uslova za učešće i doprinos iseljništva društveno - ekonomskom razvoju BiH namjeravamo postići kroz niz mjera usmjerenih na postizanje tri strateška cilja:

1. Razvoj pravnog sistema i institucionalnih kapaciteta:

- donijeti Strategiju saradnje sa iseljeništvom;
- donijeti Zakon o saradnji sa iseljeništvom;
- uspostaviti mehanizam međuinstitucionalne koordinacije za saradnju sa iseljeništvom;
- jačati kapacitet institucija u BiH za saradnju sa iseljeništvom;
- jačati kapacitete jedinica lokalne samouprave za saradnju sa iseljeništvom.

2. Pružanje podrške iseljeništvu i unapređenje saradnje:

- pratiti ostvarivanje prava iseljenika u zemljama prijema;
- jačati kapacitete organizacija u iseljeništvu i uspostaviti mehanizam za predstavljanje iseljništva u zemljama prijema;
- multisektorski i organizirano pomoći očuvanju maternjeg jezika, kulture i identiteta;

- unaprijediti saradnju u oblasti privrede, obrazovanja, nauke, kulture i sporta;
- unaprijediti razmjenu informacija i međusobnu komunikaciju;
- uspostaviti procedure dodjela nagrada i priznanja za iseljništvo;
- podržavati aktivnosti civilnog sektora u iseljeništvu koje doprinose jačanju veza BiH i iseljeništva.

3. Stvaranje uslova za veći doprinos iseljništva razvoju BiH:

- promovirati iseljništvo i njegove razvojne resurse;
- mobilizirati investicijske i finansijske resurse iseljništva u BiH;
- mobilizirati ljudske resurse, znanja i vještine iseljništva;
- podržati filantropske aktivnosti i akcije humanitarne pomoći iz iseljeništva.

Zahvaljujući navedenim mjerama mi možemo snažno mobilizirati i efektivirati u razvojnim projektima Bosne i Hercegovine “domaću pamet” odškolovanu na prestižnim svjetskim univerzitetima, iskoristiti međunarodno iskustvo i uticaj naših uspješnih biznismena i privrednika, te ujedno angažirati i investicioni kapital naše dijaspore (uz rast stranih investicija u cjelini), kojeg je potrebno implementirati sa stopom rasta od najmanje 20% na godišnjem nivou.

Jedan od osnovnih preduvjeta za snažniju mobilizaciju ljudskih, investicijskih i finansijskih resursa naše dijaspore u Bosni i Hercegovini jeste jačanje sistema koji će garantirati pravnu i finansijsku sigurnost svakog investitora i svake investicije. Taj preduvjet mi možemo i moramo osigurati za svakog investitora iz zemlje i svijeta u potpuno jednakoj mjeri.

XV. SARADNJA SA VJERSKIM ZAJEDNICAMA I CRKVAMA

Poštujući načelo autonomnog djelovanja vjerskih zajednica i crkava u Bosni i Hercegovini, a polazeći od vrlo značajnog socijalnog potencijala i izuzetno važne društvene uloge religija i vjerskih zajednica, **mi ćemo:**

- osigurati potpisivanje ugovora Islamske vjerske zajednice BiH sa državom Bosnom i Hercegovinom na istim osnovama na kojima su potpisani ugovori države sa katoličkom i pravoslavnom crkvom, uz razumno uvažavanje specifičnosti i vrijednosti koje baštini islam u našoj zemlji;
- aktivno podržavati socijalne, obrazovne i karitativne programe vjerskih zajednica i crkava u Bosni i Hercegovini;
- afirmirati saradnju vjerskih zajednica i naših socijalnih zavoda i institucija u pogledu prevencije alkoholizma i ovisnosti o drogama kao i saradnju u drugim oblastima socijalnog rada;

- poštovati i aktivno štiti pravo na slobodno ispoljavanje vjere i vjerskih uvjerenja kao neotuđivo pravo svakog pojedinca;
- podržati ostvarenje prava na vjersku pouku, kako u vjerskim ustanovama tako i u javnim i privatnim ustanovama predškolskog nivoa, te u osnovnim i srednjim školama u cijeloj Bosni i Hercegovini;
- aktivnim odnosom i podrškom iskazati poštovanje u odnosu na povijesnu i kulturnu ulogu vjerskih zajednica i crkava u kreiranju zajedničke kulturne baštine u BiH te pružiti pomoć u aktivnostima vjerskih zajednica na očuvanju i održavanju značajnih segmenata i objekata naše kulturne baštine.